

גמ' סוכה (ה.) - הוגה את השם באותיותיו

רב דניאל שטיין

א. גמ' ע"ז (יח.) - והתנו, אלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תורה מן השמים, ואין תחיית המתים מן התורה, אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו. [תוס' (שם) ד"ה הוגה - פ"ה שדורשו במ"ב אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ ורוב העולם מפרשים שהיה קורא בפ"א אותיות של שם המיוחד באותיות של שאר התיבות, וזה אין לעשות כדאמר בפסחים ס"פ אלו עוברין (דף נ.) לא כשאני נכתב אני נקרא אני נכתב בי"ה ונקרא בא"ד, ונראה לר"י שאין להזכיר אף אותיות י"ה כמו שרגילין העולם שהרי י"ה הוא שם המיוחד ועוד נראה להר"ר אלחנן כי גם אין להזכיר א"ד מאדני דהא א"ד מאדני י"ה מהשם אין נמחקין ש"ד משדי צ"ב מצבאות נמחקין וכן הגירסא (שבועות לה: ושם לה.) בפירוש ר"ח משמע שא"ד מאדני הוא שם כמו י"ה מה' ומיהו נראה לר"י להתיר דכיון דלא נמצא בכתוב דמה שהוא נמצא כתוב בספרים יש לומר שהסופרים כתבוהו כן ולא נתכוונו להזכיר את השם].

ב. שו"ע (יו"ד סי' רע"ו סעי' י') - כתב אל מאלהים, יה מהשם, או שכתב שם יה, אינו נמחק, אבל שד משדי וצב מצבאות, נמחקים. הגה: וכן אד מאדני וכו' ויש מחמירין בזה.

ג. גמ' פסחים (ג.) - והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אטו האידינא לאו אחד הוא, אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דין האמת. לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. ושמו אחד, מאי אחד, אטו האידינא לאו שמו אחד הוא, אמר רב נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו"ד ה"י, ונכתב ביו"ד ה"י וכו', רבי אבינא רמי כתיב, זה שמי לעלם, וזה זכרי לדר דר, אמר הקדוש ברוך הוא לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא אני באל"ף דל"ת.

ד. רמב"ם (פ"ב ע"ז ה"ז) - ואלו הן דיני המגדף, אין המגדף חייב סקילה עד שיפרש את השם המיוחד של ארבע אותיות שהוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נמחקים שנאמר ונוקב שם ה' על השם המיוחד חייב סקילה ועל שאר הכינוים באזהרה, ויש מי שמפרש שאינו חייב אלא על שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ואני אומר שעל שניהם הוא נסקל.

ה. גמ' סוטה (לה.) - ותניא אידך כה תברכו את בני ישראל בשם המפורש, אתה אומר בשם המפורש, או אינו אלא בכינוי, ת"ל ושמו את שמי, שמי המיוחד לי, יכול אף בגבולין כן, נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן לשום את שמו שם, מה להלן בית הבחירה, אף כאן בבית הבחירה. [תוס' (שם) ד"ה או - רבינו הלל פ"א בספרי בכינוי כגון אל אלהים צבאות ולא מסתבר דהיכי תיסק אדעתא לשבושי קרא למימר יברכך אלהים במקום שם בן ארבע אותיות אלא בכינוי יש לומר כקריאתו באל"ף דל"ת].

ו. תוס' ע"ז (לה.) - באלף דלת ביו"ד ה"י - אף על גב דההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק כו' שמא כיון שאינו מתכוין לשם מותר גם זה מתוספות רבינו משה.

ז. גמ' ברכות (כב.) - אף מציע את הגמרא ובלבד שלא יאמר אזכרות שבו.

ח. שו"ע (סי' רט"ו סעי' ג') - שמותר ללמד לתנוקות הברכות כתקנן ואף על פי שהם מברכין לבטלה בשעת הלימוד. [משנ"ב (ס"ק י"ד) - , ר"ל שלומד הרב עמהם הברכות שלא בזמנן אפ"ה מותר להזכיר שם השם ואפילו הרב יכול להזכיר השם כדי ללמד להתינוק הברכות שהרי ע"כ אנו צריכים ללמוד עמהם כדי לחנכם בלימוד התורה ובקיום המצות ודוקא עם התינוק מותר להזכיר את השם אבל גדול בשעה שלומד הברכות בגמרא אומר בלא הזכרת השם ורק כשלומד הפסוקים הנזכרים בתלמוד רשאי לאומרן כמו שהם כתובים עם הזכרת השם].

ט. גמ' ברכות (מ:) - כרז ריפתא ואמר בריך מריה דהאי פיתא, אמר רב יצא, והאמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה, דאמר בריך רחמנא מריה דהאי פיתא וכו' מאי יצא דקאמר רב נמי, יצא ידי ברכה ראשונה. מאי קמשמע לן אף על גב דאמרה בלשון חול, תנינא, ואלו נאמרים בכל לשון פרשת סוטה, וידוי מעשר, קריאת שמע, ותפלה, וברכת המזון, אצטרך, סלקא דעתך אמינא, הני מילי דאמרה בלשון חול כי היכי דתקינו רבנן בלשון קדש, אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקינו רבנן בלשון קדש אימא לא, קמשמע לן.

י. רמ"א (סי' קפ"ח סעי' ז') - ואפשר דמ"מ יש לאמרו בתוך שאר הרחמן, כמו שנתבאר לעיל גבי על הנסים סי' קפ"ז, ואולי יש לחלק כי בייעלה ויבא יש בו הזכרת שמות ואין לאומרו לבטלה, כן נראה לי וכן נוהגין. [בה"ל (שם) - עיין במ"א שתמה ע"ז דכי אסור לומר תחנונים שיש בהן הזכרת שמות ודוקא ברכה לבטלה אסור וראיתי בספר בגדי ישע שמיישבו דבכאן גבי יעלה ויבוא שכונתו בזה לצאת ידי חיוב ברכה גרע ויש בזה חשש ברכה לבטלה ע"ש שהביא סמוכין לדבריו].